לט: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

שאם היתה שקולה מברעת. ופ"ת בגלאו הכי נמי אמרי' במסכת ר"ה (דף יח.) דרב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דכשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כביטוי אבל בהני תשיב לדיק גמור:

מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש. פי' בקונט' מי שעושה מצוה יתירה דהוי רוכא זכיות מתקנין לו בעולם הזה יום טוב ונפרעים ממנו עונותיו וחזו תיקון י"ט לו לעה"ב וכל שעונותיו מרובים דקמני מרעין לו הייגו דעבדינן ליה הזמנת יום בים שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע רבא אמר פירוש לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתניתין דקמני מרעין לו רבי יעקב היא דאמר שכר מצות כו' וקשה דמשני הא מני רבי יעקב היא דאמר כרבי יעקב ולפי' הקונט' לא אוקמינן כרבי יעקב ולפי' הקונט' לאחיי נמי בין מתניתין בין ברייתא אחי כרבי יעקב לכך פי' ר"ת מתני' דעבדין ליה יום טוב ויום בים ותרוייהו בעולם הזה ומטיבין לו בברייתא הוי פירוש אמתני' לומר פעמים שעושין לו יום טוב כדי לקבל שכר מצותיו בעולם הזה ונאותו יום יהא דומה לו כמו שקיים כל התורה כולה אבל רוב ימיו של רשע שרוי בגיהנם והיינו שעונותיו מרובין על זכיותיו ומרעין לו הייגו פעמים שעושין לו יום רע כדי למרק עונותיו בעולם הזה ונאותו יום יהא דומה לו כמי שקיים כל התורה אבל רוב ימיו של לדיק שרוי בעונה[a] כשזכיותיו מרובין על עונותיו והיינו דלא כר' יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכיבוד אב ואם כתיב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא הכי הוה ר' יעקב מעשה הזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם איהו נמי הכי קאמר אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אין נזוקין התם בהליכתן שאני והא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן סולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי הוא איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה אמר ליה התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך אמר להו שני נושאי

[a] ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע שפיר אלא הכא משום נוי ואי נמי משום טרחא דשמעא היא: **מתני'** כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ: **גמ'** ורמינהי אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זביותיו מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפילו בחדא נמי אמר רב שמעיה לומר שאם היתה שקולה מכרעת וכל העושה מצוה אחת יתירה על זביותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת וכל שעונותיו מרובין מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש רבא אמר הא מני רבי יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכיבוד אב ואם כתיב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא הכי הוה ר' יעקב מעשה הזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם איהו נמי הכי קאמר אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא דלמא לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן סולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי הוא איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה אמר ליה התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך אמר להו שני נושאי

מרבע מד' רוחות הערוגה. אם היה זורען בערוגה אחת ונשמר להניח ריוח ביניהם שלא ייגקו זה מזה כמשפטם השניה כמס' שבת (דף פד:) הוה שמעינן מינה שאסור לזרוע כלאים בח"ל אבל השתא דזרע כל מין בערוגה לבדו לאו משום כלאים הוא אלא שלא להטריח השמש שהולך להניח ירק לנקש מין שהוא צריך לו בין שאר המינין ויודע באיזה ערוגה הוא: **דשמעא.** שמש: **מתני' העושה מצוה אחת.** מפרש בגמרא: **מטיבין לו.** משמע בהאי עלמא: **ונוחל את הארץ.** חיי העולם הבא: **גמ' אלו דברים כו'.** הני הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ואגן תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ: **מכלל דאני אפילו חדא נמי.** ואפילו לא קיים שאר מצות בתמיה והא רוכא עונות הוא: **לומר שאם היתה שקולה מכרעת.** הא דקתני אלו דברים במחלה עונות ומחלה זכיות קאמר ים במחלה זכיות אחת מאלו מכרעת את הכף כאילו הוי רוכא זכיות ואינו צריך למצוה יתירה דמתני' וכי לית ליה בה חדא מהני צריך למצוה יתירה: **מריעין לו.** בעוה"ז לנקותו מעונותיו שיבוא שכר אלא: **מטיבין לו.** לשלם לו שכר מצותיו בחייו כדי לטורדו: **מאני'.** דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה יום טב ויום ים מי שעושה מצוה יתירה הוי רוכא זכיות מתקנין לו בעולם הזה י"ט שנפרעים ממנו עונותיו וחזו תקון י"ט לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו הייגו דעבדין ליה הזמנת יום בים שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע: **רבא אמר.** לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב היא: **אין מחיים המתים תלויה.** בחומו מתן שכר להודיעך אין ממן שכר אלא לעולם הבא: **ודלמא לא הוה הכי.** לא ידע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושנותיו: **ודלמא אופה שבה מהרהר בעבירה היה.** ולא היה לבו לשמים. ומשני מחשבה רעה ומעשה לא עשה[b] אין הקב"ה מצרפה למעשה ולא היא לו לגקות: **למען תפוש.** שתפסו בלבם הרהורי עבודת כוכבים דבה משמעי קלא: **והאמר רבי אלעזר כו'.** והיכי אמרי' דרבי יעקב מעשה חזא: **איך אלך.** ואע"ג דבשליחותא דמקום הוה מסתפי מהזיקא דקביעא: **אלמלי דרשיה אחר להאי קרא.** דלמען ייטב לך[c] בעולם הבא לא מטא דאיהו נמי הכי"ג חזא אמר הן לא מטא דאיהו נמי הכי"ג ולא לתרבות רעה: **דבר אחר.** מזיר: **הכא שבא דבר עבירה לידו.** ההוא יבא ולא עבר עבירה דקאמר נוטל עליה שכר בעבירה שבא לידו וכפה יכלו ולא עבר אין מלוה יתירה מזו: **מבעביה.** לזנות: **עשא.** נטמן: **הוו מבוזקי.** שמוזיין בו מזיקין: כגון שכרוח זו לוגע שבריות זו ג' טפסים לא אוקמה לן, דלעניין כלאים סיכר בעלמא הוא דבעינן בדפרשת שבת (פ"ד). שמחן שבדה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה. כגון כוכר אב ואם ושלוח הקן, שלא תוכל להנין ממתן שכרה שמתיבין המתים להחיות (חולין קמב:). לעולם שבולו טוב. שלין בו לא הקב"ה ולא יקורין אלא שעה טובה (שם). דמתיר ריש"מ שמואל לוץ אלך לנטות את דוד ואע"פ שבלוטו של מקום היה הרי היה ירא (פסחים ח:). המתורגמן. שהיה עומד לפני רבן גמליאל ומשמיע לרבים את הדברים מפי רבן גמליאל (ברכות כז:). **ובבא.** ולגיין המולאים ליפה ומאוסקין (לקמן פא:).

עין משפט נר מצוה

עין א סמג עשין יב:
עין ב מיי' פ"ג מהלי' תרומות הלי' ג סמג שם עשין יא טור סימן רמו סעיף יח:
עין ג מיי' פ"ג מהלי' תשובה הלכה כ:
נר ד ה מיי' שם פ"ט הלכה ח:

מוסף תוספות

א. ואח"כ נוחל את הארץ דהיינו העולם הבא. רש"א.
ב. ואית דגרסי מתניתא דעבדי ליה יום טב ויום ביש ואבריתא קאי והכל עולה לפירוש אחד. תוס' הרא"ש.

תוס' ר"י הזקן

בירושלמי אר ממיני חבואה דאמר בגון חטה ושעורה אר שני מיני ירק. [משארי ר' שארי]. שהיה זורע למאכלו ר' מאכל התלמידים כי הוה פ"ד דמשום ערבוב הרי חייש לערבוב, והוה בעי לאוכחי דאף במיני ירק איכא איסורא בזריעתן, ולא קמא ליה הייא דאבי, והא דתנן ובפ' אבני דאקשי ליה מפתני' דתנן הכלאים מד"ס הוה פ"ד דמיירי בכל שני מינים ואפילו במיני ירק אף שבח"ל אין זריעתן אסורה אלא מד"ס, וכ"ל נמי דהא והכלאים ר"ל שאסור לזרוע אפילו הכי קאמר דאסור מד"ס, דאלו אסור אכילתן תנן בהדיא בכלאים (פ"א) [פ"ח מ"א] כולאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה. ושני ליה לא קשיא כאן בכולאי זרעים כאן בכולאי הכרם, כלומר דהא דתנן והכלאים מד"ס לאו במיני זרעים מיירי דמיני זרעים מותר לזרען בח"ל. כדאמרינן לעיל שדך למעוטי זרעים שבח"ל, ואפילו איסורא דרבנן לית כהו כדמסיק שנמא דהוראל ואפילו בארץ אם עבר וזרען מותרים באכילה לא גזרו בח"ל בזריעתן אלא בכולאי הכרם מי"ר שאם זרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בח"ל אינו אלא איסורא דרבנן, וכן נמי איירי באיסור אכילתו שאם זרע בכרם מין אחד אר מין ירק. אע"פ דבח"ל ליכא איסורא בזריעתו כדמסקינן קמי הכי, אפ"ה אסור בהנאה, ואע"פ שבארץ אינו אסור אלא מדרבנן, גזרו ואסרו הנאתו אפילו בח"ל. ואע"פ שזריעת מין אחד בכרם בארץ אסור ג"כ מדרבנן, דר' ראשי"ה לא אמר אלא אינו חייב עד שיזרע שני מינים בכרם, דמשמע דאינו חייב מלקות, הא איסורא מיהא איכא, לא גזרו לאסור אלא מין אחד בכרם בח"ל שנזרו עליו איסור הנאה. וזהו עיקר הפירוש. לא אפירי בהנאה. משום רישא נקט לה דהא אף באכילה מותרים דתנן רפ"ח כולאי הכרם אסורים מלזרוע ומלקיים ואסורים בהנאה, כולאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה. לא גזרו בהו. לזרען. אשתכח השתא דהרכבה אילן אסור מן התורה אפילו בח"ל ואפילו אילן בירק או ירק באילן, דתנן פ"ק דכלאים [מ"ז] אין מביאין ירק (באילן) [בירק] ולא אילן באילן ולא אילן בירק ולא ירק באילן. ואם עבר והרכיב מותר בהנאה.

מסורת הש"ס

[a] (כלאים ריש פ"ג שבת פד: פסחים לט:). [b] (לקמן מ. ע"ש) שבת קכו. ע"ש פלא פ"ש מ"ש ע"ש (מגיה ו'). [c] (שחי תיגות אלו והכנסת אורחים ליתא במשנה דפלא ולא כשום מקום). [d] (לקמן מ פוע"ל). [e] (ולין קמב.). [f] (בחולין וכנ"ש הגירסה: לא הוה הכי). [g] (לקמן מ. חולין קמב.). [h] (בכתי"י: עלמא איכא). [i] (פסחים מ. יומא יח. [חולין קמב.). [j] (פסחים מ ע"ב). [k] (חולין סט. [l] (בכתי"י ודפו"ר: מאי חזא). [m] (בכתי"י ודפו"ר: דנגרא רבה. וכ"ה בתוס' מגיה מו ע"א ד"ה שוט ע"ש, ומפהרש"א ותפ"ל, ולפניו כרש"ל). [n] (מכות כ"ג ר"ע"ב). [o] (יומא פו: ע"ש. [p] (לקמן מ.). [q] (לקמן מ ע"ב). [r] (בדפו"ר וכ"י: בעלמא). [s] (בדפו"ר: ר"ש. וכ"ה בתוס' הרא"ש ומהרי"ן). [t] (כל זה הוא בירושלמי פ"ק דפאה לפה"מ). [u] (ל"ל לכלאיתיה ועיין יקוטו תהלים רמז ל). [v] (כל דברים הללו כתובים בירושלמי דפאה פ"א ולא"ל לכלאיתיה ולא כתיב בשחוטיה). [w] (דכלאים). [x] (מרוע).

תורה אור השלם

1. בבד את אביך ואת אמך כאשר צוך יי אלהיך למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך על האדמה אשר יי אלהיך נתן לך: דברים ה טו
2. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים: דברים כב ז
3. למען תפש את בית ישראל בלבם אשר נזרו מעלי בגלולים כלם: יחזקאל יד ה
4. ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר יי עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח ליי באתי: שמואל א טז ב

מוסף רש"י

ארבע על ארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן, ואחת באמצע. נראין אחד, ואע"פ שכל אחד הקרטת סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' עפחים ויותקים זה מזה, אין כאן בית מיחוש, דגני כלאים היינה דאינן דלא לזרע דלא לזרע קרקע, אבל לעיקה לא חייבין אפילו בכלאי הכרם דאורייתא כדתנן (ע"ב סו.) זה סוחן לגדר מכאן וזה סוחן לגדר מכאן, ואע"ג דעיקו מתמלי, וכ"ש כלאי זרעים דדנן דלא חייבין לעיקה, כדתנן נמי לקמן תוך ונכי שתי שורות (שבת פה:) והרי יש כאן סיכר גדול, ריח זו זרועה לפון ודרום וזו זרועה מזרח ומערב, אבל בין זרע האמצעי לחיצוני הרחקה כדי עיקה כדי מקרבי הרי ערבוב, והמפרש ד' גרעינין בד' הרחקות עוקה, לפי הרחקה משום עיקה, ט' וכעונן יש לחדש בו, ד' כל' הקרטות ואחת בכל רוח ורוח בחלבנו ואחד בחמלע הערוגה יש בין כל אחד ואחד ג' עפחים כשיטו עיקה, עפח ומחצה לכל אחד, הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע לזרע אלא מחצה לזרוע מין אחד בכרם בח"ל אלא גזרו עליו גזר (ד"ז).